

Bahçe sanatı tarihinde ünlü bir sanatkar: Gertrude Jekyll

Doğanay Yayım Yener*

İstanbul Üniversitesi, Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, 34473, Bahçeköy-İstanbul

* İletişim yazarı/Corresponding author: doganay@istanbul.edu.tr, Geliş tarihi/Received: 12.10.2011, Kabul tarihi/Accepted: 05.08.2011

Özet: Bahçe sanatı diğer sanat dallarından farklı olarak, ilk insanların toprak üzerine yerleşmeleri ve ekonomik faaliyetlerinin dışında da bir yaşama ortamı düzenleme ihtiyacı duymaları ile başlamıştır. Bu sanat dalı ile ilgili bilgi ve anlayış, insanın kendi bahçesini yaratabilmesini ve hatta başka bahçelerden de zevk almasını sağlamaktadır. Günümüz bahçelerinin daha iyi anlaşılabilmesi için bu bahçelere temel oluşturan eski bahçelerin incelenip araştırılması büyük önem taşımaktadır. Bu amaçla, 19. ve 20. yüzyılda bahçe sanatında önemli rol oynamış ünlü sanatkar Gertrude Jekyll'in sanat hayatı ve özellikle bahçe sanatına bakış açısı, düzenlemiş olduğu önemli bahçelerden örnekler verilerek incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Gertrude Jekyll, Bahçe sanatı, Bahçe sanatı tarihi, Bitkisel tasarım

A famous artist in the history of garden art: Gertrude Jekyll

Abstract: Garden art in the strong structure of art history, begins with peoples settling on the ground and their demand for designing a living place out of economic activities. Information and mentality about garden art, helps to create people's own garden and also to enjoy the other gardens.

For sinking in today's gardens more clearly, examining and studying the old gardens has become very important. For this purpose in this paper, the famous artist Gertrude Jekyll, who had an important role in the garden art of 19th and 20th centuries' has been scrutinized. Gertrude Jekyll's art life and especially the point of view to the garden art within the examples of her famous gardens, has been examined.

Keywords: Gertrude Jekyll, Garden art, History of garden art, Planting design

1. Giriş

Sanat eserleri, sanatçıların düşüncelerini gelecek kuşaklara aktarmada etkin rol oynayan uluslararası bir ifade ve anlatım aracıdır. İçinde bulunduğu devrin düşünce hayatı, sosyal yapısı, ahlak kuralları ve geleneklerine bağlı olarak biçimlenmişlerdir. Bu eserlerde çağdaş uygulamalar kadar zaman zaman eskiye dönüş de söz konusu olabilmektedir. Bu durum bahçe sanatında da görülmekte ve çağdaş bahçelerin temeli eski bahçelere dayanmaktadır.

Tarihin belli bir devrinde toplumun yaşama şartlarını, kültürünü ve her ülkenin iklim ve toprak özelliklerini en belirgin bir şekilde ortaya koyan bu bahçeler, günümüz modern bahçelerinin temelini oluşturmaktadır.

Bahçe düzenlemesinin en önemli kısmını bitkilerle yapılan tasarımlar oluşturmaktadır. Bitkiler ister bireyler şeklinde, ister gruplar halinde olsun, buldukları yerin peyzajı üzerinde estetik yönden etkindirler. Doğadaki ağaçların, çalılırların, çiçeklerin büyüme ve gelişmelerinin incelenmesi ile oluşturdukları grupların ortaya çıkardığı kompozisyonların zaman içinde gözlenmesi peyzaj mimarlarının üzerinde en çok durdukları konu olmuştur. Bu nedenle bahçe sanatına önemli katkıları olan peyzaj mimarlarının çalışmalarının incelenip değerlendirilmeleri bitkisel tasarım teorisini daha sağlam temellere oturtmak için oldukça önemlidir.

Bu amaçla, bahçe sanatında önemli bir rol oynamış ünlü sanatkar Gertrude Jekyll'in çalışmalarının incelenmesi,

kentsel alanlarda yapılan çevre düzenleme çalışmalarındaki en güzel örnekleri içermesi açısından büyük önem taşımaktadır. Aynı zamanda yapmış olduğu düzenlemeler, İngiltere'de başlayıp tüm dünyada benimsenen İngiliz doğal bahçe akımının daha iyi anlaşılıp, bu tarzda yapılabilecek düzenlemelere örnek teşkil etmesi açısından da oldukça önemlidir.

Gertrude Jekyll, doğala yakın düzenlemiş olduğu bahçeler, otsu çiçek bordürleri, gül bahçeleri, formal bahçeler, su ve kaya bahçeleri, duvar bahçeleri, otsu ve odunsu bitkileri düzenlemelerdeki kullanım şekli ile bitkisel tasarım çalışmalarına değişik bir yön vermiş ve kendisinden sonra gelen sanatkar ve peyzaj mimarlarına ışık tutmuştur.

Bu çalışmada mevcut veriler ışığında, Gertrude Jekyll'in tarihsel süreç içerisinde özellikle bahçecilik konusunda yapmış olduğu çalışmalar ve bunların bahçe sanatına katkıları incelenmiştir. Yaşamı boyunca yaklaşık 350 kadar bahçeyi düzenlemiş olması ve bu bahçelere ait 2000 plan taslağının günümüze kadar korunması, Gertrude Jekyll'in tasarım ilkelerinin daha doğru bir şekilde anlaşılıp, yorumlanmasını sağlamıştır.

Gertrude Jekyll'in düzenlediği bahçeleri yerinde görebilme ve değerlendirebilme gibi bir imkana sahip olunmadığından bu çalışma, literatür değerlendirmesi şeklinde gerçekleştirilmiştir. Sanat hayatı ve düzenlemiş olduğu bahçeler hakkında yurtdışında yapılan çalışmalar, yazmış olduğu yazılar ile kendisi hakkında yazılan çeşitli makale ve kitaplardan yararlanılması, internet taramaları

yapılması ve de yurtdışındaki üniversitelerde, onun çalışmalarını inceleyen peyzaj mimarı ve akademisyenlerle bilgi alış verişinde bulunulması ve tüm bu verilerin değerlendirilmesi şeklinde bir yöntem izlenmiştir.

2. Gertrude Jekyll'in sanat hayatı

Araştırma konusu olarak belirlenen, 1843-1932 yılları arasında İngiltere'de yaşamış ünlü sanatkar Gertrude Jekyll'in çalışmaları ve bahçe sanatına katkılarını inceleyebilmek ve değerlendirebilmek için onun sadece bahçe sanatındaki değil, sanat hayatında yapmış olduğu diğer çalışmaları ve yaşam öyküsünü çok iyi bir şekilde araştırmak gerekmektedir.

Ressam (Boyama Sanatçısı) 1861-c.1880

18 yaşına geldiğinde en önemli amacı bir ressam olmak olan Gertrude Jekyll, Kensington Okulu'nda Michel Chevreul'un renklerin armonisi ve kontrastı konusundaki teorilerini öğrenmeye başlamıştır.

1870 yılında suluboyacı Hercules Brabazon'la (1821-1906) tanışmış ve ondan boyama dersleri almıştır. Ancak göz rahatsızlığı ilerlemeye başlayınca ressamlığı bırakmak zorunda kalmıştır (Tooley, 1984).

Nakış İşleme/Süsleme Sanatçısı 1863-1891

Gertrude Jekyll sadece kendisinin tasarlamış olduğu modellerde (kalıplarda) nakış işlemesi (süsleme) yaparak, çağdaş süslemedeki öncülerden biri olmayı başarmıştır. Tüm süsleme sanatçılarının tasarımlarını sergilediği Arts and Crafts Exhibition Society'nin 1888 yılında gerçekleşen ilk sergisinin katalogunda yer alarak, kendisini bu konuda bir profesyonel olarak kabul ettirmeyi sağlamıştır (Jekyll, 1934).

Jekyll daha sonraları Westminster Dükü için Eaton Hall'da perdeleri ve asılı olan nesnelere tasarlamış ve bununla birlikte rehber kitaplarda; erken vurgulanmış Gotik'i özgürce uygulayan kişi ve de evdeki diğer mobilyalar için esas hakem (hakemlerin reisi) olduğu söylenmiştir (Tooley, 1984).

1916'ya kadar koleksiyonundaki en iyi parçalardan bazıları Victoria ve Albert Müzesi'nde sergilenmiştir.

Zanaatçı 1869-1903

1869'da William Morris'i ziyareti ile birlikte çeşitli el sanatları Jekyll'in hayatının bir parçası haline gelmiştir (Jekyll, 1934).

Yapmış olduğu gümüş bordürlü demir bir tepsi ve kaplumbağa kabuğundan yaptığı bir kasket 1889'da Earl's Court Exhibition'da sergilenmiş ve ayrıca bir çok özel sergide onun gümüş işleri yer almıştır.

Onun sanatkarlığındaki ideallerinin doruk noktası elbette Munstead Wood'taki kendi evinde gerçekleşmiştir. Pencere bağlamaları, menteşeler, kapı sürmeleri gibi en küçük detaylarda bile el işine başvurmuştur (Brown, 1990).

Fotoğrafçı ve Yazar 1885-1914

Gertrude Jekyll Munstead Wood'da kendi bahçesi için bir arazi edindikten iki yıl sonra fotoğrafçılığa başlamıştır. Aaçlık alanlardaki çalılar ve ağaçlar, değişik mevsimlerdeki çiçek bordürleri, bahçeciler, ziyaretçiler, kediler ve kışın yağın kar gibi dışarıda gördüğü birçok nesnenin fotoğrafını çekmiştir. Ancak onun en göze çarpan fotoğrafları iç mekanlara taşıdığı ve düzenlemiş olduğu çiçek aranjmanlarına aittir. Bu örnekler, çok güzel bir şekilde onun çizgi, tekstür, ışık, gölge ile bitki form niteliğinin tarifini ve aynı zamanda çiçek aranjmanı yapmadaki doğal yeteneğini gösterir (Tooley, 1984).

Gertrude Jekyll'in fotoğrafçılık konusundaki en popüler ikinci hedefi ise yarattığı peyzajdı. Bu koleksiyonu şimdi Guilford Müzesi'nde sergilenmektedir.

Gertrude Jekyll hayatının en verimli zamanlarını gazeteci ve yazar olarak geçirmiştir. Bahçe dergilerinden "Home and Garden" ve "The Gardener" da; bahçe düzenleme teorileri, bahçe ve evin mimarisi arasındaki ilişkileri ve bitkilendirme tasarımı ilkeleri hakkında makaleler yazarak başlamıştır. Gertrude Jekyll renk ve doğala yakın çiçek bahçeleri hakkındaki bilgisiyle "The Garden" kitabına ve 1883 yılında basılmış olan "The English Flower Garden" kitabına büyük katkılarda bulunmuştur. Daha sonraki yıllarda ise Gertrude Jekyll, kendi çalışmalarını derleyip, yayınlamaya başlamıştır. Bunlardan bazıları; "Wood and Garden", "Roses for English Gardens", "Old West Surrey", "Children and Gardens".vs'dir (Ward, 2002).

Bahçeci, Bahçe ve Bitkisel Tasarımcı 1880-1932

Gertrude Jekyll yaklaşık 350 kadar bahçeyi düzenlemiştir. Seyahat etme ve dışarıda eğitim görme gibi pek çok olanağa sahip olduğundan; sanat anlayışında ve bahçe tasarımında Avrupa'nın ünlü bahçelerinin etkisi büyük olmuştur. Bu seyahatler ve klasik Avrupa bahçelerini çalıştığı sıralarda, Fransız ve İtalyan tarzından etkilenmiş ve bunu da tasarımlarına taşımıştır. Bahçe düzenlemelerinde kullandığı teraslar, taş basamaklar, havuzlar.vs. klasik Avrupa bahçeleri elemanlarındandır (Brown, 1981).

Bahçe sanatkarı olarak hayatını incelediğimizde yapmış oldu çalışmaları, o devrin ünlü mimarı Edwin Lutyens ile ve o olmadan yapmış olduğu işler olarak sınıflandırabiliriz. Beraber pek çok büyük bahçeyi (Deanery Garden, Marsh Court, Ammerdown, Folly Farm ve Hestercombe) yapmışlardır (Stuart, 1999).

Gertrude Jekyll bahçeciliği doğa ile ilişkili bir yaratıcılık olarak görmüştür. Otsu bitkilerle oluşturulmuş bordürlerde renk anlayışı ile bitki materyali bilgisini kullanarak mevsimlerin değişimini yansıtmıştır. Bu bordürlerde kullanılan türler, don olaylarında ölen ve daha sonraki yıllarda tekrar gelişen ve de mevsimlerin değişimini çok iyi anlatan basit bitkilerdir. Bahçe tarihçisi Robert Holden'ın araştırmalarına göre; otsu bitkilerle oluşturulmuş bordürler ilk olarak İngiltere'de tespit edilmiş ve Gertrude Jekyll bahçeciliğinin bu yönünün en başta gelen kullanıcılarından olmuştur. (Tankard ve Valkenburgh, 1989).

3. Gertrude Jekyll'in tasarım prensipleri

Gertrude Jekyll uzun sanat hayatı boyunca, bahçe tasarımı konusunda belli başlı prensipler oluşturmuştur.

Araştırmanın bu bölümünde Gertrude Jekyll'in çalışmalarının daha iyi anlaşılabilmesi için, bahçe tasarımı konusunda geliştirmiş olduğu bu prensipler, 'genel bitkilendirme prensipleri' ve 'bahçelerinin karakteristik özellikleri' başlıkları altında, düzenlemesini yaptığı bahçelerden örnekler verilerek ortaya konmuştur.

3.1. Genel bitkilendirme prensipleri

Yapmış olduğu çalışmalar incelendiğinde, Gertrude Jekyll'in öncelikle bahçe düzenlemelerinde tasarımcının mimari ve vejetasyon bilgisine sahip olmasının ne kadar önemli olduğuna dikkatleri çektiğini görmekteyiz.

Tasarımlarında kullanmış olduğu her bir bitki, bir amaca hizmet eder. Çoğu zaman bitkileri, yapıların keskin köşelerini yumuşatmak, ana fikri yerine getirmek ve etkileyici bahçe tasarımları yaratmak üzere kullanmıştır (Bisgrove, 2000). Düzenlemeleri incelendiğinde, daha çok kıvrımlı ve yükseklik farklarının olduğu yerleri tercih ettiğini görüyoruz. Bunun nedeni; bu gibi yerlerin odunsu bitkilerle basit gruplar oluşturmak ve bitkilerin form, boy, çiçeklenme mevsimi veya sonbahardaki güzel görünüşlerine göre değerlendirebilmenin daha uygun olmasıdır. (Jekyll, 2000). Gertrude Jekyll bitkileri uzun, akıcı gruplar halinde kullanmanın, bitki toplulukları oluşturmada önemli bir birleştirici faktör olduğunu belirtmiştir. Bu akıcı grupların en iyi örneklerini, doğala yakın düzenlemiş olduğu bahçelerindeki boş alanlarda ve çiçek bordürlerinde çok açık bir şekilde görmek mümkündür.

Bir bahçede düzenleme yaparken olabildiğince sadelikten yana olmuş ve çok fazla türü birbirine yakın bir şekilde kullanmamaya dikkat etmiştir. Eğer düzenlemelerde bir renk veya birden fazla türe yer veriyse mutlaka aralarında armoni yaratma yoluna gitmiştir. Armonili düzenlemelerde sıcak renkleri (kırmızı, sarı, turuncu), fazla gösterişli olmayan kontrastlarda ise soğuk renkleri kullanmayı tercih etmiştir (Jekyll, 1995).

Düzenlemesini yaptığı bahçeleri ifade etmek için 'armoni' ve 'kontrast' terimlerini kullanılmak mümkündür. Çünkü Gertrude Jekyll armoni olmadan anlamlı bir kontrastın olması, kontrast olmadan da armoniye yeterli değeri verebilmenin imkansız olduğunu belirtmiş ve özellikle bitkilerin renklerini kendi içerisinde armoni oluşturacak şekilde bir araya getirdiği düzenlemeler, onun genel bitkilendirme prensiplerinin temelini oluşturmuştur (Bisgrove, 2000).

Genel bitkilendirme prensiplerini değerlendirdiğimizde Gertrude Jekyll'in sanat prensiplerinden en çok 'renk' konusu üzerine yoğunlaştığını ve bitkilerin daha çok çiçek, gövde, yaprak, meyve ve hatta tomurcuk renklerine göre bir araya getirme yoluna gittiğini görmekteyiz. Gertrude Jekyll'in armoni ve kontrast arasındaki dengeyi sağlamada renk planlamasının üzerinde daha çok durmasının sebebi, renk konusunu yorumlayanların daha az olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca düzenlemelerde armoninin egemen olması için form, tekstür ve renk kontrastlarının çok dikkatli bir şekilde planlanması gerektiğinin savunucusu olmuştur (Jekyll, 2001).

Yapmış olduğu çalışmalar sonucunda, özellikle renk konusunda kendine özgü bir takım tasarım prensipleri geliştirmiştir. Bunlar;

- Beyaz ve maviden sonra, sarı, turuncu ve kırmızı etkili bitkilerin yer alacağı bir sıralamanın yapılmasının uygun olduğu,
- Düzenlemelerde simetri yaratmak için bordür boyunca akıcı gruplar halinde renklerin tekrarlanmasının gerektiği,
- Kullanılan bitkinin sadece çiçek renginin değil, gövde, dal ve tomurcuk başlarının renginin de göz önünde bulundurulmasının gerektiği,
- Renklerle en iyi etkiyi yaratmak için, otsu bordürlerin arkasında gri bir duvar veya herdem yeşil bir çit gibi bir arka fon olmasına dikkat etmek gerektiği,
- Mavi renkli bitkilere bahçede ayrı bir özen gösterilmesi gerektiği ve bu bitkileri daha çok kontrastlarla kullanmanın uygun olduğu,
- Parlak ve koyu yeşil renklerdeki çalılar ile parlak yaprak yüzlerine sahip bitkilerin, çiçeklerin az bir miktarı ya da neredeyse hepsi beyaz olan ve az miktarda çiçek veren bitkilerle birlikte kullanılması gerektiğidir (Jekyll, 2000). Bahçe sanatı tarihinde otsu bitkilerle oluşturulan çiçek bordürlerinin ilk kullanıcılarından olan Gertrude Jekyll, bitki kullanımını konusunda en önemli yargılara da bu konuda varmıştır. Sanat yaşamı boyunca yapmış olduğu bir çok denemelerle başarılı bir çiçek bordürü oluşturabilmenin yollarını aramış ve neticede bu konu ile ilgili tasarım prensipleri oluşturmuştur. Bunlar;
- İyi bir bitki gösteriminin ancak, bordürlerindeki bitkiler çiçeksiz kaldığında yerine koyabileceği bitki rezervine sahip olunması halinde gerçekleştirilebileceği,
- Belli bordürlerin senenin belli zamanlarına adanması gerektiği,
- Mevsimi belli birkaç haftayla sınırlayarak ya da yılın belli zamanlarında birbirinden ayrı bordür ya da bahçe alanları tahsis edilmesinin uygun olduğu,
- Bordürleri özellikle; Temmuz, Ağustos, Eylül boyunca iyi bir bahçe resmi sergileyecek şekilde düzenlenmesinin uygun olduğu,
- Bu bitkilerin arasında saksı bitkilerine yer verilmesi gerektiğidir (Jekyll, 2000).

3.2. Bahçelerinin karakteristik özellikleri

Gertrude Jekyll'in bahçe tasarımı konusunda üzerinde durduğu bir diğer önemli konu ise, her bahçenin kendine özgü bir karakterinin olması gerektiğidir. Gertrude Jekyll'in düzenlemelerine bir bütün olarak bakıldığında bahçelerinin karakteri; bahçenin merkezindeki formallik ile çevresindeki yerleşimlerle birleşen informal yapılar arasındaki dengeye dayanmaktadır (Bisgrove, 2000). Kimi düzenlemelerinde ise bahçenin karakterini ancak detaylarda bulabilmemiz mümkündür.

Bahçe sanatı tarihine baktığımızda, formal ve informal bahçe tartışmasının sürekli gündeme geldiğini görmekteyiz. Profesyonel bir bahçe tasarımcısı olarak Gertrude Jekyll bu tartışmalardan uzak durmuş ve düzenlemelerinde bu tartışmaların aksine her iki bahçe kısmına bir arada yer vermiştir. Sanat hayatının büyük bir kısmında dönemin ünlü mimarı olan Edwin Lutyens ile ortak çalışmalar yapmıştır. Birlikte düzenlemiş oldukları bahçeler kendi içinde geometrik olan bir çok bahçe bölümünü içermesine rağmen bu kısımların bitkilendirmeleri informal bir yapı sergilemiştir. Bahçenin tamamına bakıldığında ise, genel anlamda informal bir yapıda olduğu görülmektedir

(Bisgrove, 2000). Mimarisi Edwin Lutyens'e ait olan ve bitkilendirmesini Gertrude Jekyll en basit yapıda olacak şekilde düzenlemiş olduğu Berkshire, Folly Farm'daki bahçe buna verilebilecek en güzel örnektir (Leszczynski, 1999).

Yaşadığı devrin popüler bir anlayışı olan, bahçe düzenlemelerini birer bitki koleksiyonu olarak görme fikrinin aksine Gertrude Jekyll'in tasarımları materyal ve konsepti bir arada düşünebilmesinin bir yansıması şeklinde ortaya çıkmıştır. Her bir bahçe kısmını dengeli bir armoni ve çeşitlilik oluşturmak üzere bir araya getirmiştir (Bisgrove, 2000).

Bahçe düzenlemelerinde yapısal ve bitkisel tasarımın en ince ayrıntısı ile ilgilenmesi, onun detaylara verdiği önemin bir göstergesidir. Günümüz modern bahçelerinde oldukça sık yer verdiğimiz kaya, su ve kuru duvarlar, Gertrude Jekyll'in üzerinde hassasiyetle durduğu bahçe kısımlarından olmuştur. Özellikle küçük ev bahçelerinde ve büyük kentlerdeki küçük bir takım boşlukları kaya bahçesi olarak değerlendirdiğini görmekteyiz. Kaya bahçelerinin zevk verici özelliğinin suyun ulaşılabilir ve özellikle doğal kaynakların kullanılabilir olduğu yerlerde daha da artacağını göz önünde bulundurarak, orantılı ve birçok bitki form ve varyetelerini içeren bahçeler düzenlemiştir (Jekyll ve Weaver, 1981).

Bir tepede ya da meyilli yerler gibi daha fazla teraslama yapılması gereken alanlarda Gertrude Jekyll, kuru duvarları tercih etmiştir. Bu tip alanlarda kuru duvarları tercih etmesinin başlıca sebeplerinin; duvarlarda bitkilerin çok uzun süre yaşayabilmesi, iyi yetişmiş bitkiler ile orta büyüklükteki çalıların kabaca teraslama yapılmış bu bahçelerde çok iyi bir şekilde gözlemlenebilmesi ve güzel kokulu bitkilerin burun ve göz seviyesinde yakalanabilmesi olduğunu belirtmiştir (Jekyll, 2000).

4. Sonuç ve öneriler

Günümüz modern bahçelerinin de temelini oluşturmakta olan İngiliz doğal bahçe anlayışını geliştirip farklı boyutlara taşıyan ünlü sanatkar Gertrude Jekyll'in yaşamının değişik dönemlerinde, bahçe tasarımı konusunda gerçekleştirmiş olduğu çalışmalar detaylı bir şekilde incelendiğinde, önümüzdeki yıllarda ülkemizde yapılacak peyzaj çalışmalarına büyük katkısı olabileceği görülmektedir. Zira Gertrude Jekyll, Viktorya İngiltere'sinde bahçe düzenleme konusunda temel kavramları geliştirmek için yaratıcı şeyler ortaya koyabilmiş, problemlere çözüm yolları bulabilmiş ve böylelikle de bulunduğu noktaya ulaşmayı başarmıştır. Kendi kişiliği, yeteneği, doğruluğu ve çalışkanlığı da artistlik yönünün gelişmesine temel oluşturmuştur.

Gertrude Jekyll'in bahçelerinde sık sık yer verdiği otsu çiçek bordürleri, mevsimlik çiçek yastıkları, ağaçlık alan bitkilendirmeleri, oluşturduğu bitki toplulukları, renk aranjmanları ve bahçeye bir sanatçı gözüyle bakıyor olması, kendisinden sonra gelen pek çok sanatkarın örnek aldığı konular olmuş ve tüm bunlar onun bahçe sanatı tarihinde önemli bir yere sahip olmasını sağlamıştır.

Gertrude Jekyll'in bahçe tasarımı ve diğer görsel sanat dallarındaki çalışmalarının değerlendirildiği bu çalışmada şu önemli noktalar ortaya çıkmaktadır;

- Her dönemin hakim olduğu bir düşünce ve sanat akımının olduğu, bahçe tasarımlarının da bunlardan esinlendiği ve

toplumun yapısındaki değişim ve gelişmelere bağlı olarak sürekli bir şekilde gelişme gösterdiği görülmektedir.

- Bitki materyali ile çalışılan bitkisel tasarımda, ortaya çıkan eserlerin bitkinin ömrü ile sınırlı olması nedeniyle bir çok sanat eseri uzun yıllar korunamamaktadır. Bitkisel tasarım çalışmalarını gösteren plan, detay, eskiz, film ve fotoğraf gibi dökümanlar ile sanatkarın düşünce ve sebepleri ile sanat prensiplerinin nasıl sağlandığını gösteren verilerin çok iyi bir şekilde toplanıp düzenlenmesiyle, bahçelerin restorasyonun yapılmasına olanak sağlanır.

Gertrude Jekyll'in özellikle bitkisel tasarımda bu denli başarılı olmasında önemli olan etkenleri, kişisel ve yaşadığı döneme özgü olan durumlar olarak iki kısımda incelemek gerekmektedir.

- Gertrude Jekyll'in sanatsal yeteneğinin yanı sıra, artist ve profesyonel bir bahçe tasarımcısı olarak yetişmesinin büyük ölçüde eğitim almış olmasına dayandığını görmekteyiz. Sulu boya ve diğer sanatsal uğraşları ile sanatla ilgili genel bilgiler ve beceri kazanmaya yönelik yapmış olduğu çalışmalar da önemli etkenlerdendir. Ayrıca gözlem yapmadaki büyük gücü, gelir düzeyi iyi olan bir aileden geliyor olması nedeniyle genç yaşında tüm Avrupa'yı görmesi ve Londra'daki çocukluk ve seksen dokuz yıllık deneyimleri, kendi bahçe düzenlemelerine kesin bir temel oluşturmaktadır.

- Bitkileri çok iyi tanıması ve yetiştirme ortamı istekleri hakkında detaylı bilgilere sahip olması, kısaca Gertrude Jekyll'in hortikültür bilgisi ve uygulamaları bahçe sanatında bu denli başarılı olmasını sağlamıştır. Ayrıca bahçe düzenlemelerinde mimariyi çok iyi bir şekilde irdeleyebilecek yeterli bilgi birikimine sahip olması ve genellikle bir mimar ile birlikte çalışmalarını sürdürmesi, bahçe sanatında başarılı olmasına önemli bir etkidir. Özellikle bu durum onun ünlü İngiliz mimar Edwin Lutyens ile ortaklığını sağlamış, birlikte yüzyıllarca adlarından söz ettirecek çalışmalara imza atmışlardır.

- Gertrude Jekyll'in yaşadığı Viktorya döneminin son zamanları ile Edwardian döneminin ilk zamanlarına özgü toplumsal durumlar, onun bahçe sanatını doğrudan etkileyen faktörlerden bir diğeridir. Çalıştığı dönemde düzenlediği bahçelerin, bilime ve bilgiye saygılı, toplumun önemli kişileri ve varlıklı ailelerine ait olması, özgür bir şekilde tüm tasarımlarını ortaya koyabilmesini ve kendini bahçe tasarımı konusunda daha da ilerletmesini sağlamıştır.

Gertrude Jekyll'in çalışmaları incelendiğinde, halen günümüz modern bahçelerinde ve bitkisel tasarım çalışmalarında geçerli olan konsept ve prensipler olarak şunları görmekteyiz;

- Bitki toplulukları oluşturmak için sanat prensiplerini ve bitkilerin ekolojik isteklerini çok iyi bilmek ve aynı zamanda yeterince deneyime sahip olmak gerekmektedir.

- Mevsimlere bağlı olarak her bir parçanın öne çıktığı, fenolojik özelliklere bağlı kalınarak yapılacak düzenlemeler, bahçelerde değişik atmosferlerin yaratılması ve ilgi çeken noktaların bütün yıl boyunca mevsimsel değişikliklere göre yer değiştirmesi açısından oldukça dikkat çekici olabilmektedir.

Var olan arazi şartlarına, doğa, sosyal çevre ve kültürel çevreye uygun tasarımın gerçekleştirilmesi ve her bir bahçe kısmının değerlendirildiği bahçeler oluşturulması oldukça önemlidir.

- Sanat ve hortikültür konularında iyi bir bilgi birikimine sahip kişilerin yapmış olduğu bahçeler, kısaca formal ya da informal tartışmasından etkilenmeyip, her iki bahçe kısmını da içerisinde barındırabilmekte ve bahçe içindeki bütünlük hiç bir zaman için bozulmamaktadır.
 - Bahçelerde sık sık yer verdiğimizde duvarların bitkilendirmelerine gerekli önem verilerek, sarılıcılar gibi bir çok bitkiyi daha farklı şekilde izleme şansını elde edebilir ve aynı zamanda bahçenin bütünlüğünü sağlayarak çekici düzenlemeler oluşması sağlanabilir. Sarılıcı ve tırmanıcı bitkilerin tozları tutması, gürültüyü engellenmesi gibi özellikleri sayesinde kent içinde iklimin ve kent ekolojisinin daha iyi bir duruma getirilebilmesinin mümkün olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.
 - Doğala yakın bahçe düzenlemesi oldukça sık dile getirilen ve günümüzde kişilerin en çok istediği düzenleme şekillerinden olmasına rağmen, doğal bitkilerin kullanılması ve bahçe uygulanmasındaki bir takım zorluklar nedeniyle çok fazla tercih edilmeyen bir bahçe tipi haline gelmiştir. Bu çalışmalardan esinlenerek ve doğal olarak yetişen bitkileri kullanarak yapılacak düzenlemelerle, halkın çevresine karşı daha duyarlı olması, kullanılan bitkilerin yakından tanınması ve doğal çevrenin korunması da sağlanacaktır.
- Gertrude Jekyll'in yapmış olduğu tasarım ilkelerine bağlı kalınarak, onun bahçelerine benzer yapıda düzenlenecek bahçelerin, özellikle eğitim alanlarının içinde veya yakın çevresinde, botanik bahçeleri ya da arboretumların belli bir kısmında ve de ortak kullanım alanları içerisinde demostrasyon bahçeleri şeklinde düzenlenmeleri, toplumumuzun bahçe konusunda bilinçlenmesi ile ilgi ve katılımın sağlanması açısından oldukça yararlı olacaktır. Özellikle bu düzenlemelere, peyzaj mimarlığı eğitimi veren üniversitelerin uygulama sahalarında veya yakın çevrelerinde yer vermek, peyzaj mimarlığı eğitimi açısından büyük fayda sağlayacak, öğrencilerin teorik bilgilerini uygulamaya geçirebilmelerini sağlayacaktır.
- Sonuç olarak, bu çalışmada gerçek bir sanatkarın çalışmalarını nasıl gerçekleştirdiği ve yapılan çalışmaların gelecek nesillere aktarılmasında etkili olan yöntemlerin, peyzaj mimarlığının geleceği açısından ne denli önemli olduğu görülmektedir. Ayrıca Gertrude Jekyll'in çalışmalarının daha çok bitkisel tasarım ağırlıklı olması,

bitkisel tasarımın son derece zor ama bir o kadar da heyecan verici olduğunu göstermektedir. Bu tarz çalışmalar tüm bitkisel tasarım çalışmalarının kritik bir gözle incelenip, değerlendirme yapabilme yeteneğinin kazanılmasının ve bahçe tasarımı konusunda teorik bilgilerimizin artmasını sağlaması açısından da oldukça yararlı olacağı kanısına varılmıştır (Yayım, 2004).

Teşekkür

Bu çalışma, 2004 yılında kabul edilen '*Gertrude Jekyll'in Çalışmaları ve Bahçe Sanatına Katkıları Üzerine Araştırmalar*' başlıklı yüksek lisans tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır. Tez danışmanım sayın Prof.Dr. Yahya Ayaşlıgil'e yardımlarından ötürü teşekkür ederim.

Kaynaklar

- Bisgrove, R., 2000. The Gardens of Gertrude Jekyll. California Press, 0520226208.
- Brown, J., 1981. Miss Gertrude Jekyll. Exhibition of Work By Miss Gertrude Jekyll at the Architectural Association, Londra.
- Brown, J., 1990. Eminent Gardeners, Some People of Influence and Their gardens 1880- 1980. Viking, Harmondsworth.
- Jekyll, G., Weaver, L., 1981. Gardens for Small Country Houses. Antique Collectors' Club, 0 907462 10 3.
- Jekyll, F., 1934. A Memoir, Jonathan Cape, London.
- Jekyll, G., 1995. Colour in The Flower Garden. Royal Horticultural Society Classic Garden Writers, Timber Press, 0881923400.
- Jekyll, G., 2000. The Making of a Garden. Garden Art Press, İngiltere, 1870673271.
- Jekyll, G., 2001. Colour Schemes For The Flower Garden. Frances Lincoln Limited, 0711217920.
- Leszczynski, N.A., 1999. Planting The Landscape. John Wiley & Sons, Inc., U.S.A., 0-471-29215-X.
- Stuart, D., 1999. Classic Plant Combinations. Trafalgar Square Publishing, 978-1570761430.
- Tankard, J.B., Valkenburgh, M.R., 1989. Gertrude Jekyll: A Vision of Garden and Wood. John Murray General Publishing Division, 0719546931.
- Tooley, M. S., 1984. Gertrude Jekyll: Artist, Gardener, Craftswomen, Michaelmas Books.
- Ward, J., 2002. An Article for Garden History: Gertrude Jekyll. <http://www.gardenhistoryinfo.com/gardenpages/jekyll.html>